

Marcin Papuziński

Biskup jako pasterz w tekstach liturgii słowa w obrzędach święceń biskupich

Liturgia Sacra. Liturgia - Musica - Ars 22/1(47), 87-103

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. MARCIN PAPUZIŃSKI
Kalisz

BISKUP JAKO PASTERZ W TEKSTACH LITURGII SŁOWA W OBRZĘDACH ŚWIĘCEŃ BISKUPICH

W dniach od 30 września do 27 października 2001 r. obradowało X Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, którego tematem była refleksja nad rolą i posłannictwem biskupa w Kościele. W tym roku mija piętnaście lat od tego wydarzenia, którego owocem była m.in. adhortacja posynodalna *Pastores gregis*. Dokument ten, czerpiąc z refleksji synodalnych, wskazuje na biskupa i jego posłannictwo jako na służbę Ewangelii dla niesienia nadziei całemu światu¹. Papież Jan Paweł II zauważa w adhortacji, że

ideałem biskupa, na którym Kościół nadal opiera swoje nadzieje, jest pasterz, który upodabniając się do Chrystusa przez świętość życia, wielkodusznie oddaje swoje siły powierzonemu sobie Kościołowi, a zarazem nosi w sercu troskę o wszystkie Kościoły, rozproszone po całej ziemi².

W teologicznej refleksji nad rolą biskupa w Kościele podstawowym źródłem jest oczywiście Pismo Święte. Wybrane jego fragmenty odczytywane w ramach liturgii Kościoła nie tylko spełniają funkcję przekazu słowa Boga, ale także wyjaśniają lub ukazują słuchaczom charakter danej celebracji i rzeczywistości, którą ta celebracja uobecnia³. Dlatego też zastanawiając się nad pasterskim posłannictwem biskupim, warto przyjrzeć się czytaniom liturgii słowa, jakie zostały wybrane do wykorzystania przy celebracji sakramentu święceń trzeciego stopnia. Przy udzielaniu tychże święceń można użyć, jeżeli przepisy na to pozwalają, formularza Mszy św. obrzędowej wraz z zestawem czytań zawartych w *Pontyfikale*⁴. Niektóre z nich przeznaczone są do poszczególnych święceń, co jest zaznaczone odpowiednimi rubrykami, inne zaś mają charakter uniwersalny i mogą odnosić się zarówno do święceń diakonatu, prezbiteratu, jak i episkopatu. Z racji obszernego zestawu czy-

¹ JAN PAWEŁ II, Posynodalna adhortacja apostolska *Pastores gregis*, Kraków 2003 (dalej: APG).

² *Tamże*, nr 1.

³ Por. OWMR 33; KL 7, 33.

⁴ *Pontyfikał Rzymski, odnowiony zgodnie z postanowieniem świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II, wydany z upoważnienia papieża Pawła VI, poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, Wydanie drugie wzorcowe, Katowice 1999 (dalej: OŚBPD), nr 346; por. 10. Ten sam zestaw czytań znajduje się lekcjonarzu na Msze obrzędowe: por. *Lekcjonarz mszalny*, t. VII, Poznań – Warszawa 1991, s. 103–130.

tań przeznaczonych na święcenia biskupa, analizie zostaną poddane tylko wybrane lekcje, odpowiadające tematowi niniejszego opracowania⁵.

1. Czytania ze Starego Testamentu

Zestaw czytań ze Starego Testamentu proponuje cztery fragmenty, z których dwa mogą być wykorzystane podczas liturgii święceń biskupich. Są to czytania z ksiąg prorockich: Izajasza (61,1-3a) i Jeremiasza (1,4-9). Pozostałe dwa fragmenty zostały zaczerpnięte z Księgi Liczb i przeznaczone są na święcenia diakonatu (3,6-9) i prezbiteratu (11,11b-12.14-17.24-25a).

1.1. „Powołanie proroka” — Iz 61,1-3a

Czytanie to zawiera wypowiedź proroka o jego misji, jaką otrzymał od Boga. Zadanie to polega na głoszeniu Dobrej Nowiny zbawienia. By temu sprostać, prorok otrzymuje specjalne namaszczenie Duchem Pańskim. Następuje więc udzielenie misji prorockiej przez Jahwe za pośrednictwem Ducha Bożego. Misja ta jest wyjątkowa, gdyż dawni prorocy mieli upominać i zapowiadać karę, a tu przedmiotem działalności prorockiej jest Dobra Nowina głoszona ubogim, chorym, więzniom i jeńcom⁶. Mowa prorocka ma pocieszyć pogrążonych w smutku na Syjonie i zapowiedzieć, że czas zmiany na lepsze jest już bliski. Będzie to okres miłosierdzia i łaski dla wiernych Bogu, ale równocześnie także sądu dla jego wrogów (por. Iz 34,8; 63,4)⁷.

Ewangelista Łukasz podaje, że Jezus Chrystus podczas pobytu w synagodze w Nazarecie właśnie ten tekst prorocstwa Izajasza odniósł do siebie, mówiąc: „Dziś spełniły się te słowa Pisma, któreście słyszeli” (Łk 4,21). Jako namaszczone Duchem Świętym podczas chrztu w Jordanie, Jezus przeszedł przez ziemię palestyńską głosząc Dobrą Nowinę (Ewangelię) o zbawieniu i uzdrawiając wielu chorych (por. Dz 10,38). Dla przedłużenia swej zbawczej misji ustanowił On Apostołów, na których zstąpił Duch Święty (por. Dz 1,8; 2,4; J 20,22-23). Ubogaceni Jego darami stali się „sługami Chrystusa i szafarzami tajemnic Bożych (1 Kor 4,1), którym powierzone zostało dawanie świadectwa o Ewangelii łaski Bożej (por. Rz 15,16; Dz 20,24)”⁸.

⁵ Na ogólną liczbę 31 czytań, przy święceniach biskupa można użyć 2 ze Starego Testamentu (Iz 61,1-3a; Jr 1,4-9), 24 z Nowego Testamentu, w tym 13 fragmentów Ewangelii (Dz 10,34a.37-43; Dz 20,17-18a.28-32.36; Rz 12,4-8; 2 Kor 4,1-2.5-7; 2 Kor 5,14-20; Ef 4,1-7.11-13; 1 Tm 4,12-16; 2 Tm 1,6-14; Hbr 5,1-10; 1 P 4,7b-11; 1 P 5,1-4; Mt 5,13-16; Mt 9,35-38; Mt 10,1-5a; Mt 20,25-28; Łk 10,1-9; Łk 12,35-44; Łk 22,14-20.24-30; J 10,11-16; J 12,24-26; J 15,9-17; J 17,6.14-19; J 20,19-23; J 21,15-17).

⁶ Por. L. STACHOWIAK, *Księga Izajasza II–III. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz, ekskursy*, Poznań 1996, s. 282–284.

⁷ Por. B. WODECKI, *Księga Izajasza*, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*, t. III, Poznań 2000, s. 153; A.M. PELLETIER, *Księga Izajasza*, w: W.R. FARMER (red.), *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, Warszawa 2000, s. 878.

⁸ KK 21.

Dla ciągłego głoszenia Dobrej Nowiny wszystkim ludziom Apostołowie przekazali dary Ducha Świętego swym pomocnikom przez nałożenie na nich rąk (por. 1 Tm 4,14; 2 Tm 1,6-7), w czym Kościół widzi moment sukcesji apostołowskiej, która trwa do dnia dzisiejszego w osobach następców Apostołów, czyli w biskupach⁹.

Posługa pasterska biskupa wyraża się w potrójnej funkcji: nauczania, uświęcania i prowadzenia. Jest to obraz potrójnego wymiaru misji Jezusa Chrystusa jako proroka, kapłana i króla¹⁰. Jan Paweł II naucza, że

te trzy funkcje (*triplex munus*) oraz mająca w nich źródło władza, wyrażają na płaszczyźnie działania posługę pasterską (*munus pastorale*), którą każdy biskup przyjmuje podczas święceń biskupich. Jest to ta sama miłość Chrystusa, która dzielona jest w konsekracji, konkretyzuje się w głoszeniu Ewangelii nadziei wszystkim narodom (por. Łk 4,16-19)¹¹.

1.2. „Powołanie proroka” — Jr 1,4-9

Proponowane czytanie z Księgi Jeremiasza jest fragmentem zaczerpniętym z opisu powołania proroka (Jr 1,4-19). Opis ten ma na celu wskazanie, że misja proroka Jeremiasza jest autentycznym posłannictwem od Boga, w którego imieniu prorok autorytatywnie działa. Prorok opisuje pierwszą bezpośrednią ingerencję Boga w jego życie, która zadecydowała o jego dalszym postępowaniu. W odróżnieniu od powołania Izajasza (Iz 6), który dobrowolnie podejmuje swą misję, w tym opisie powołanie polega na przekazaniu przez Boga decyzji, mocą której Jeremiasz został wybrany na proroka nim się narodził (w. 5)¹². Opisywane przeżycie ma charakter wewnętrzny, który wywiera na duszy powołanego niezatarte znamię. Bóg wybrał i poświęcił Jeremiasza zanim on zaczął jeszcze istnieć, a opisywany fakt powołania jest przekazaniem urzędu prorockiego. Bóg zna tego, którego chce powołać do swej szczególnej służby. Chodzi tu nie tyle o poznanie intelektualne, co raczej o wybór wpływający z umiłowania (w. 4-5; por. Rdz 18,19; Wj 33,12; Am 3,2)¹³.

Wyrazem specjalnej opieki jest poświęcenie (uświęcenie), czyli wydzielenie czegoś lub kogoś z życia świeckiego i przeznaczenie do zadań sakralnych. Konsekracja Jeremiasza na proroka zakłada więc oddzielenie od wszystkiego i wyniesienie ponad wszystko, co nie jest zgodne z wolą Bożą. Odtąd jest on całkowicie poddany absolutnemu kierownictwu Boga, który zmierza ku temu, aby przez wybranego człowieka sprowadzić ludzi ku sobie. Słowa Boga o ustanowieniu Jeremiasza prorokiem dla narodów oznaczają charakter uniwersalny misji prorockiej¹⁴.

⁹ Por. *tamże*.

¹⁰ Por. APG 9.

¹¹ *Tamże*.

¹² Por. L. STACHOWIAK, *Księga Jeremiasza. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Poznań 1996, s. 85.

¹³ Por. B. WODECKI, *Księga Jeremiasza*, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*, s. 177.

¹⁴ Por. *tamże*; L. STACHOWIAK, *Księga Jeremiasza. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, s. 87.

Powoływani przez Boga prorocy Starego Testamentu w różny sposób odpowiadali na Jego wezwanie. Amos szedł ochoczo (Am 7,15nn), Izajasz sam stawił się z młodzieńczym entuzjazmem (Iz 6,8), Mojżesz wymawiał się i z trudem dźwigał brzemień powołania, Jonasz wręcz uciekał przed głosem Bożym. Jeremiasz znając historię profetyzmu naznaczoną krwią męczeństwa, świadom ogromu zadań i przeciwności, a także własnej niedoskonałości i wrażliwości, próbuje się wymawiać: przecież nie umiem mówić, bo jestem młodzieńcem (w. 6). Jednak Bóg nie cofa swej woli wybrania i powołania Jeremiasza na proroka, zapewniając o swej szczególnej pomocy. Jeremiasz był świadomy, że do głównych zadań proroka należy upominanie nie tylko ludu, ale i władców, którzy stoją na czele społeczności. Wiąże się to z wystąpieniami publicznymi w świątyni czy pałacu królewskim wobec elit rządzących państwem. Ta perspektywa dla człowieka delikatnego i bojaźliwego, jakim był Jeremiasz, nie była zbyt zachęcająca. Bóg zapewnia jednak, że Jego moc uzupełni wszelkie braki młodego proroka, lecz pod warunkiem całkowitego posłuszeństwa i ufności¹⁵.

Aktu powołania dopełnia symboliczna czynność Boga, który dotyka swą ręką ust Jeremiasza (w. 9). Jest to przekazanie posłannictwa, którego dokonuje sam Bóg. Usuwa ona naturalne braki Jeremiasza, które utrudniałyby mu owocne wykonywanie prorockiej misji. Jednocześnie jest udzieleniem jurysdykcji koniecznej do autorytatywnego występowania w imieniu Boga. Wyrażenie: „oto kładę moje słowa w twoje usta” (w. 9) określa natchnienia prorockie i wyraźnie wskazuje, że Jeremiasz będzie wypowiadał się w imieniu Boga. Słowa proroka będą słowami Bożymi (por. Jr 15,19)¹⁶.

Posłannictwo biskupa jako uczestnika Najwyższego Kapłaństwa Jezusa Chrystusa w Jego potrójnej misji: prorockiej, kapłańskiej i królewskiej, realizuje się w pełni, gdy biskup jako pasterz staje na czele trzody jako nauczyciel, kapłan świętego kultu i sprawujący rządy duchowe¹⁷. Działa wtedy w zastępstwie Boga samego i z Jego ustanowienia. Dlatego Sobór Watykański II mówi, nawiązując do Ewangelii według św. Łukasza (10,16), że nauczanie biskupa, a szerzej — cała jego działalność pasterska jest nauczaniem i działaniem Boga¹⁸.

2. Czytania z Nowego Testamentu

Na ogólną liczbę czternastu czytań z Nowego Testamentu (nie licząc Ewangelii), jedenaście może być wykorzystanych przy celebracji święceń biskupich: Dz

¹⁵ Por. *tamże*, s. 88.

¹⁶ Por. *tamże*, s. 89; B. WODECKI, *Księga Jeremiasza*, s. 177.

¹⁷ Por. KK 20.

¹⁸ Por. *tamże*.

10,34a.37-43; Dz 20,17-18a.28-32.36; Rz 12,4-8; 2 Kor 4,1-2.5-7; 2 Kor 5,14-20; Ef 4,1-7.11-13; 1 Tm 4,12-16, 2 Tm 1,6-14; Hbr 5,1-10; 1 P 4,7b-11; 1 P 5,1-4. Ze względu na temat opracowania krótkiej analizy zostaną poddane trzy z nich: Dz 20,17-18a.28-32.36; Ef 4,1-7.11-13 i 1 P 5,1-4.

2.1. „Uważajcie na samych siebie i na trzodę” — Dz 20,17-18a.28-32.36

Jest to fragment trzeciej wielkiej mowy św. Pawła Apostoła, która jest skierowana do pasterzy Kościoła, a konkretnie do starszych Kościoła w Efezie (por. Dz 20,17-38). Egzegeci uważają ją za duchowy i pasterski testament Pawła¹⁹. Zwracając się do przełożonych gminy efeskiej, raz nazywa ich prezbiterami, a drugi raz, w tym samym kontekście, biskupami. Obserwujemy tu używanie tych pojęć w ówczesnym czasie zamiennie, ale w mowie Pawła widoczna jest jednak różnica dzieląca te określenia starszych Kościołów. Św. Paweł, zwołując, nazywa ich prezbiterami (*presbyteroi*), ale kiedy mówi o obowiązkach, jakie im powierzył, stosuje do nich tytuł „biskup” (*episkopoi*). Tak więc termin „prezbiter” to określenie godności, a „biskup” wiąże się z konkretnymi funkcjami²⁰. Paweł przestrzega wspólnoty chrześcijańskiej oraz ich przełożonych przed trudnościami i niebezpieczeństwem w przyszłości. Na starszych gminy sam Duch Święty nałożył obowiązek troski o dobro Kościoła.

Przede wszystkim termin *episkopos* wyraża ideę tej troski, która jest tym większa, że dotyczy Ludu Bożego, za który Jezus Chrystus zapłacił cenę własnej krwi (por. J 3,16; Rz 8,32; Ef 5,25). Pojawia się tu metafora pasterza strzegącego trzody, która często występuje w Starym Testamencie, zarówno w odniesieniu do Boga troszczącego się o cały naród wybrany, jak też w związku z posłannictwem przywódców tego narodu (Rdz 49,24; 48,15; Ps 23; Ps 78,70nn; 2 Sm 7,8)²¹. Św. Paweł przypomina przełożonym Kościoła w Efezie o odpowiedzialności, jaka na nich ciąży wskutek ustanowienia ich biskupami przez Ducha Świętego. Ten sam Duch działa podczas każdej celebracji święceń biskupich, kiedy to przez nałożenie rąk i modlitwę następców Apostołów nowym biskupom zostaje powierzony urząd pasterski.

Jak naucza Sobór Watykański II o biskupach: „Im właśnie powierzona została w pełni misja pasterska, czyli ustawiczna i codzienna troska o ich owce”²², a każdy biskup

mając odpowiadać za ich dusze przed Bogiem (por. Hbr 13,17), niech w modlitwie, w nauczaniu i we wszelkich uczynkach miłości troszczy się zarówno o nich, jak też

¹⁹ Por. R. ANDRZEJEWSKI, F. JÓŹWIAK, *Dzieje Apostolskie*, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*, t. IV, Poznań 2000, s. 333.

²⁰ Por. *tamże*.

²¹ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, Poznań – Kraków 1999, s. 688.

²² KK 27.

i o tych, którzy nie są jeszcze z jednej owczarni, a których niech uważa za powierzonych sobie w Panu²³.

2.2. „Powołanie do budowania Ciała Chrystusowego” — Ef 4,1-7.11-13

Fragment Listu do Efezjan pochodzi z części, która zawiera treści pouczające, przede wszystkim w formie zachęt moralnych. Apostołowi zależało na tym, aby w Kościele praktycznie była realizowana zasada jedności. Dlatego prosi mieszkańców Efezu, aby troszczyli się o jedność między sobą, wynikającą z ich powołania. Mogą to czynić poprzez praktykowanie cnót ułatwiających życie wspólnotowe: pokorę, łagodność, cierpliwość, wzajemną wyrozumiałość i miłość. Dla uzasadnienia swych racji Paweł używa formuły wiary, która ma pochodzenie liturgiczne i wypowiedana była przez katechumenów w czasie chrztu (w. 4-6)²⁴.

W w. 7 apostoł rozwija myśl o jedności Kościoła i ukazuje charyzmaty jako narzędzia będące przejawami łaski ożywiającej Kościół i zawiązujące jego jedność: „Każdemu zaś z nas została dana łaska według miary daru Chrystusowego”. W teologii Pawła charyzmat oznacza nadzwyczajny dar Ducha Świętego, który udzielany jest przez Boga jednostkom dla dobra społeczności (por. 1 Kor 12,6). Charyzmat zatem jest ukierunkowany w stronę wspólnoty i działa dla dobra drugich. Jego celem jest diakonia, czyli służba wspólnocie (por. J 13,12-15; Mk 10,43-45)²⁵.

Paweł wylicza konkretnych ludzi, a raczej urzędy, które są z ustanowienia Chrystusa i istnieją we wspólnocie. Zaczyna od Apostołów, których wcześniej nazwał fundamentem (por. 2,20), i proroków, czyli charyzmatycznych kaznodziei pierwotnego Kościoła. Następnie wymienia ewangelistów, czyli w szerokim rozumieniu wszystkich tych, którzy po Apostołach głoszą Dobrą Nowinę (por. Dz 21,8; 2 Tm 4,5). Listę zamykają pasterze i nauczyciele, czyli przełożeni Kościołów lokalnych, którzy nauczają swoich wiernych (por. Dz 20,28n; Tt 1,9; 1 P 5,2n). Obdarzeni urzędami i charyzmatami mają za zadanie przysposabiać następców do wykonywania posługi, czyli hierarchicznego urzędu²⁶.

Wyliczenie to podkreśla, że różne funkcje wśród chrześcijan są dla budowania Kościoła jako Ciała Chrystusa i zamykają się ostatecznie w Chrystusie jako Alfie i Omedze, gdyż od Niego biorą początek i Jemu służą jako ostatecznemu celowi. Czasownik „budować” w pismach Pawłowych jest często stosowaną przenośnią

²³ *Tamże*.

²⁴ Por. J. PYTEL, *List do Efezjan*, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*, t. IV, Poznań 2000, s. 461; por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. II, Poznań – Kraków 1999, s. 260–261.

²⁵ Por. J. PYTEL, *List do Efezjan*, s. 462.

²⁶ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. II, s. 262. W tym duchu Sobór Watykański II zaakcentował służebny charakter kapłaństwa hierarchicznego: por. KK 21, 24, 27.

dla oznaczenia czynności apostoła: głoszenia Ewangelii, prorokowania, wypełniania władzy pochodzącej od Chrystusa (por. Rz 15,20; 1 Kor 3,10-14; 14,4; 2 Kor 10,8; 12,19; 13,10)²⁷. Konstytucja dogmatyczna o Kościele ostatniego Soboru naucza, że biskupi, będący zastępcami Chrystusa na ziemi, kierują powierzonymi sobie poszczególnymi Kościołami. Czynią to na mocy swego autorytetu i świętej władzy, którą wykorzystują „tylko dla budowania swojej trzody w prawdzie i świętości, pamiętając o tym, że kto jest większy, ma być jako mniejszy, a przełożony jak sługa (por. Łk 22,26-27)”²⁸.

Papież Jan Paweł II widzi w tym fragmencie soborowym „wspaniałą syntezę katolickiej nauki w odniesieniu do pasterskich rządów biskupa”²⁹. Uważa, że postawa sługi wobec powierzonego ludu jest główną zasadą posługi biskupiej i na niej się opierając, czerpiąc również z nauczania św. Pawła, można powiedzieć, że celem władzy biskupa jest budowanie Ludu Bożego, a nie jego zagłada (por. 2 Kor 10,8)³⁰. Papież daje konkretne wskazówki, jakie cechy winien mieć biskup, aby budowanie owczarni Chrystusa było owocne. Powinien prowadzić wzorowe życie, posiadać zdolność nawiązywania prawdziwych kontaktów i relacji z ludźmi, zachęcać do współpracy i rozwijać ją, mieć dobre serce, cierpliwość, zrozumienie, współczucie, wyrozumiałość i przebaczenie. Wszystko to ma wyrażać w jak najdoskonalszy sposób postawę Jezusa Chrystusa, Dobrego Pasterza³¹.

2.3. „Żywe przykłady dla owczarni” — 1 P 5,1-4

Analizowany fragment Pierwszego Listu św. Piotra jest adresowany do „starszych”, czyli przełożonych gmin chrześcijańskich, do których swoje pouczenie kieruje Apostoł. Termin „starsi” (*presbyteroi*) oznacza tu ogólnie wszystkich, którzy stoją na czele ówczesnych wspólnot. Nie można tu, tak jak u św. Pawła, rozróżnić ich na biskupów i prezbiterów, gdyż w okresie powstawania pism apostołskich tych terminów używano zamiennie³². Autor Listu przedstawia się również jako „starszy”, co jest podyktowane pokorą i chęcią podkreślenia godności duchowych przywódców wspólnoty. Określenie siebie jako „świadka Chrystusowych cierpień” oznacza nie tyle fakt naocznego stwierdzenia męki na krzyżu, ile żywe świadectwo apostołskie składane w codziennym nauczaniu o zbawczej śmierci Jezusa Chrystusa, choć nie wyklucza to naocznego świadectwa, przez które kierujący te słowa chce

²⁷ Por. *tamże*; K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Kraków 1994, s. 336–337.

²⁸ KK 27.

²⁹ APG 43.

³⁰ Por. *tamże*.

³¹ Por. *tamże*.

³² Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, *Kapłaństwo w Piśmie świętym Nowego Testamentu*, s. 308–313.

uwydatnić swój autorytet³³. W w. 2-4 pojawia się obraz Pasterza i stada. Jest to nawiązanie do fragmentu z 2,25, gdzie Chrystus jest przedstawiony jako Pasterz trzody Bożej („ale teraz nawróciliście się do Pasterza i Stróża dusz waszych”). Wykorzystano tu tradycyjny obraz Pasterza i Jego trzody (por. Ps 23; Jr 23,1-4; Ez 34; J 10,1-16), gdzie w Starym Testamencie był nim Bóg–Jahwe, a w Nowym sam Chrystus strzeże trzody Bożej. Podkreślana jest tu rola „stróża” (gr. *episkopos*; por. Mdr 1,6), polegająca na pełnym zrozumieniu serc ludzkich i wgląd w ich głębię. Tym samym Jezus Chrystus jest duchowym przywódcą Kościoła, który zna problemy i działalność całej wspólnoty, ale zna również każdego indywidualnie³⁴. „Starsi” uczestniczą w tej władzy pasterskiej Chrystusa zgodnie z wolą Bożą i na zasadzie przekazanej w Jego imieniu mocy Ducha Świętego. Dlatego są wezwani do strzeżenia powierzonej im owczarni Chrystusowej i muszą znać radości oraz troski każdego członka wspólnoty.

W czasie prześladowań urząd pasterski mógł być zarówno uciążliwy, jak i niebezpieczny. W rozumieniu autora Listu jest urzędem stałym, z którego ewentualnie można zrezygnować. Tylko w tym kontekście wezwanie do wykonywania go nie pod przymusem, ale z własnej woli, nabiera właściwego sensu. Motywem ożywiającym wszelkie poczynania pasterza winno być jego własne oddanie się sprawie Bożej, a nie chęć zysku materialnego. „Żywy przykład dla stada” to wezwanie do dawania świadectwa dla całej wspólnoty przez starszego, który winien dawać przykład pokory w wypełnianiu powierzonej im władzy, a nie upust swej żądzy panowania³⁵.

W zakończeniu analizowanego tekstu pojawia się motyw eschatologiczny. W momencie paruzji objawi się „Najwyższy Pasterz” (por. Hbr 13,20), który przyniesie odpłatę dla pełniących posługę w Kościele. Tą nagrodą ma być „wieniec chwały”. Wieniec laurowy lub upleciony z innych roślin ozdobnych otrzymywał w starożytności zwycięzca w zawodach lub inna osoba zasługująca na szczyt. W tradycji żydowskiej, hellenistycznej i chrześcijańskiej stał się symbolem nagrody w ogólności i uznania. W pismach Nowego Testamentu „wieniec chwały” jest synonimem życia wiecznego (por. 2 Tm 4,8; Jk 1,12; Ap 2,10)³⁶. Podsumowując należy stwierdzić, że autor Pierwszego Listu św. Piotra zwracając się do „starszych”, czyli tych, którzy stoją na czele wspólnoty, ukazuje ich posługę jako strzeżenie powierzonych im wiernych od niebezpieczeństw zagrażających z zewnątrz. Za dobre wypełnienie tego zadania mają obiecaną nagrodę życia wiecznego, która zostanie im dana w momencie powtórnego przyjścia Chrystusa – Dobrego Pasterza, na ziemię.

³³ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. II, s. 529.

³⁴ Por. *tamże*, s. 519.

³⁵ Por. *tamże*, s. 530.

³⁶ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. II, s. 530; M. LURKER, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, Poznań 1989, s. 260–261.

Ostatni Sobór naucza, że „boskie posłannictwo powierzone przez Chrystusa Apostołom trwać będzie do końca wieków (por. Mt 28,20)” w Kościele poprzez osoby biskupów, którzy z ustanowienia Bożego są ich następcami³⁷. Dlatego wszystkim biskupom w sukcesji apostoelskiej zostało przekazane,

jak w testamencie, zadanie prowadzenia dalej i umacniania (...) dzieła, zalecając im czuwanie nad całą trzodą, w której Duch Święty ich umieścił, by byli pasterzami Kościoła Bożego (por. Dz 20,28)³⁸.

3. Ewangelie

Proponowany zbiór Ewangelii zawiera trzynaście czytań, z których każde z nich może być użyte w czasie obrzędów sakramentu święceń wszystkich trzech stopni. Są to następujące fragmenty: Mt 5,13-16; Mt 9,35-38; Mt 10,1-5a; Mt 20,25-28; Łk 10,1-9; Łk 12,35-44; Łk 22,14-20.24-30; J 10,11-16; J 12,24-26; J 15,9-17; J 17,6.14-19; J 20,19-23; J 21,15-17. Biorąc pod uwagę ramy tematyczne niniejszego opracowania, zostanie omówionych pięć fragmentów: Mt 9,35-38, Mt 10,1-5a, Mt 20,25-28, J 10,11-16 i J 21,15-17.

3.1. „Żniwo wielkie, ale robotników mało” — Mt 9,35-38

Analizowany fragment Ewangelii według św. Mateusza kończy część, w której Jezus Chrystus jest przedstawiony jako cudotwórca, który leczy choroby i wybawia ludzi od zła (Mt 8,1–9,38). Jezus chodził po wielu wsiach i miastach głosząc Dobrą Nowinę. Przepowiadanie Ewangelii każe przypuszczać, że chodzi o publiczne głoszenie, na miejscach otwartych, prawdy o królestwie Bożym. Towarzyszyły temu cudowne czyny uzdrowień i wypędzania złych duchów³⁹. Uczniowie, którzy chodzili z Jezusem, mieli z tego wyciągnąć wnioski dla siebie. Obchodząc razem z Jezusem synagogi palestyńskie, przysłuchiwali się, w jaki sposób Jezus głosił Ewangelię królestwa i przypatrywali się, jak leczył wszystkie choroby. W ten sposób uczyli się przyszłego dzieła opowiadania Dobrej Nowiny, którym będą towarzyszyły również cudowne czyny. Ludzie garnęli się do Jezusa, tak że nie mógł zaspokoić wszystkich i pragnień. Widok tych utrudzonych tłumów, które są jednocześnie opuszczone przez nauczycieli Prawa i faryzeuszów, budzi w Jezusie litość. Zachęca On uczniów, aby prosili Boga o głosicieli Ewangelii dla spragnionych zbawczego słowa⁴⁰.

³⁷ KK 20.

³⁸ *Tamże*; por. APG 6.

³⁹ Por. J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Poznań – Warszawa 1979, s. 184; K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, s. 60.

⁴⁰ Por. J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, s. 184; K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, s. 60; M. WOLNIEWICZ, *Ewangelia według*

Dla zobrazowania sytuacji ludu ewangelista używa tu sformułowania zaczerpniętego ze Starego Testamentu: „bo byli znęcani i porzuceni, «jak owce nie mające pasterza»” (Lb 27,17; por. 1 Krl 22,17). Jest to porównanie narodu izraelskiego do stada owiec, ale ma tu także miejsce nawiązanie do innej starotestamentalnej idei, zwłaszcza prorockiej. U proroka Ezechiela (34,1-31) znajdujemy Boże zapewnienie, że On sam zatroszczy się o swój lud, trzodę Jahwe (34,11). Bóg powierzył swój lud ziemskim pasterzom, a ci zamiast się troszczyć o jego dobro duchowe, wykorzystywali go i sprowadzili na manowce (34,2-8; por. Jr 23,1-6; Za 11,4-17)⁴¹.

W tym kontekście starotestamentalnym można lepiej zrozumieć nie tylko współczucie Jezusa, ale również Jego następną wypowiedź. Obecność przy Jezusie umęczonych rzesz i Jego uczniów pozwoliła Mu nawiązać do jeszcze jednej myśli poruszanej przez proroków. Dotyczy ona czasów przyszłych. W idei eschatologicznej Jezus używa obrazu żniw, z którego korzystał także Jan Chrzciciel (por. Mt 3,12), a który pochodzi od proroków (por. Jl 4,12-13; Am 9,9). Jednak u proroków „żniwo” było rozumiane jako dzień sądu Bożego i Jego gniewu. A Jezus mówi o „żniwie” w sensie czasu zbawienia, czasu, w którym objawi się moc Boga, nie tylko sędziego, ale przede wszystkim jako współczującego lekarza i dobrego pasterza. W przekonaniu Jezusa nadeszła pełnia czasów i Lud Boży dojrzał, aby mu ogłosić nadejście zbawienia. Stąd Jego polecenie, aby modlić się o „robotników na żniwo”, którzy będą spełniać rolę dawnych proroków. Jezus daje do zrozumienia, że ostatecznie całe dzieło zbawienia znajduje się w rękach Boga Ojca, a wymaga współdziałania z Nim ludzi⁴². Tymi ludźmi mają być Apostołowie, których imienny wybór ewangelista Mateusz umieszcza bezpośrednio po analizowanym fragmencie swej Ewangelii (Mt 10,1-4).

Także biskupi jako następcy Apostołów są wezwani do współpracy z Bogiem w dziele zbawienia całej ludzkości poprzez głoszenie im Ewangelii i umacnianie sakramentami. Jan Paweł II nauczając o sakramentalnym pochodzeniu konsekracji biskupiej, mówi:

Dobry pasterz nie porzuca swojej owczarni, lecz opiekuje się nią i chroni ją zawsze za pośrednictwem tych, którzy mocą ontologicznego uczestnictwa w Jego życiu i posłannictwie, spełniając w sposób wyjątkowy i widoczny związane z tym posłannictwem zadanie nauczyciela, pasterza i kapłana, działają w Jego zastępstwie⁴³.

3.2. „Wybór i rozesłanie Apostołów” — Mt 10,1-5a

Perykopa ta rozpoczyna część Ewangelii według św. Mateusza, która mówi o misji Dwunastu, czyli Apostołów. Jezus sam ich wybiera z grona swoich uczniów.

Mateusza, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*, t. IV, Poznań 2000, s. 38.

⁴¹ Por. M. WOLNIEWICZ, *Ewangelia według Mateusza*, s. 38; J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, s. 184.

⁴² Por. J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, s. 184; K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, s. 60.

⁴³ APG 6; por. KK 27.

Inicjatywa powołania spoczywa wyłącznie w rękach Jezusa⁴⁴. Liczba dwanaście może wyrażać całość, która symbolizuje nowy Lud Boży, a może się także wiązać z ideą dwunastu pokoleń Izraela, które od chwili przymierza na Synaju tworzyły Lud Boży (por. Rdz 35,22; Wj 24,4). Dwunastu Apostołów ma stanąć na czele wspólnoty wyznawców Jezusa, którzy będą „Nowym Izraelem” i zastąpią dwanaście pokoleń Izraela Starego Testamentu (por. Dz 1,15-26; Rz 9,6-8)⁴⁵. Apostołowie zasiądą także kiedyś razem z Synem Człowieczym na dwunastu tronach, aby sądzić dwanaście pokoleń Izraela, przez co będą reprezentować eschatologiczną społeczność świętych (por. Mt 19,28; Łk 22,30)⁴⁶.

Wszystkim, którzy należeli do grona Dwunastu, Jezus udzielił władzy nad duchami nieczystymi. Zwrot „udzielił im władzy” (gr. *edoken autois edzousian*) pozwala wnioskować, że Jezus dał Apostołom tę samą swoją moc, która budziła tak wielki podziw u ludzi (por. Mt 7,29). Przez nią dokonywał uzdrowień, wypędzał demony i wskrzeszał. Zwrot ten także wyraża fakt, że moc i autorytet Jezusa były tak wielkie, iż mógł je dać komuś innemu w ten sposób, jak się daje swoją własność. Władza, jaką otrzymali wybrani uczniowie Jezusa, oraz moc uzdrawiania i wypędzania złych duchów, miała charakter pomocniczy w ich właściwej posłudze apostołowskiej, głoszeniu Dobrej Nowiny o królestwie Bożym, o której mowa jest w dalszej części Ewangelii według św. Mateusza (zob. 10,5b-16)⁴⁷.

Ewangelista podaje dokładnie imiona dwunastu uczniów wybranych przez Jezusa, nazywając ich po raz pierwszy „Apostołami”. Jest to nowy tytuł, gdyż dotąd byli nazywani „rybakami ludzi” (4,19). Tytuły „Dwunastu” i „Apostołowie” są wyrazem ich funkcji i wyjątkowej godności. Wyraz „apostol” (gr. *apostolos*) oznacza tego, który jest posłany i posiada pewne uprawnienia, które czynią go reprezentantem tego, który go posłał. Posiada on misję do wypełnienia. Wybrani przez Jezusa Apostołowie mają być reprezentantami Jego samego. Otrzymali od Niego misję głoszenia Jego nauki i pewien zakres władzy, także do kierowania przyszłą wspólnotą uczniów Jezusa, czyli Kościołem⁴⁸.

Analizowana perykopa kończy się zdaniem: „Tych to Dwunastu wysłał Jezus”. Wyrażona tu zostaje idea zlecenia konkretnej misji przez osobę kompetentną. Czasownicy „wysłać” i „posyłać” w Nowym Testamencie wyrażają posłannictwo będące wyłącznie na usługach królestwa Niebieskiego, które zainaugurował Jezus Chrystus (por. Mt 9,38; 10,16; 21,1; 22,3; 23,34; Mk 14,13; 16,15; Łk 10,1.3; 22,8.35;

⁴⁴ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, s. 61.

⁴⁵ Por. M. LURKER, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, s. 52–53.

⁴⁶ Por. J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, s. 185; K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, s. 61.

⁴⁷ Por. J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, s. 185.

⁴⁸ *Tamże*; K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, *Kapłaństwo w Piśmie świętym Nowego Testamentu*, s. 173.

J 4,38; 17,18; 20,21)⁴⁹. Jezus zleca Apostołom głoszenie Ewangelii, które ma być potwierdzone przez czyny uzdrawiania, wskrzeszania, oczyszczania i egzorcyzmowania.

3.3. „Kto by między wami chciał się stać wielki, niech będzie waszym sługą” — Mt 20,25-28

Analizowany fragment jest częścią Ewangelii według św. Mateusza, w której po trzeciej zapowiedzi męki i zmartwychwstania do Jezusa podeszła matka synów Zebedeusza, prosząc o godne miejsca dla nich w królestwie Chrystusa (20,17-23). Wywołane tym zdarzeniem oburzenie pozostałych dziesięciu Apostołów dało Jezusowi okazję do pouczenia, na czym będzie polegała ich istotna funkcja w społeczności Kościoła (20,24-28). Jezus pokazuje swoim uczniom, jak winno wyglądać ich ziemskie apostołowanie⁵⁰.

Rzeczywista rola Apostołów powinna zamykać się w wypełnianiu funkcji służebnej. Dlatego Jezus zestawia w swej wypowiedzi obraz sprawujących władzę ziemską z tymi, którzy mają stać na czele Kościoła. Słowa Jezusa nie mają na celu krytyki sposobu wykonywania władzy przez zwierzchników ziemskich. Służą one do podkreślenia prawdy, że sprawowanie wszelkiej władzy w Kościele opiera się na innych założeniach. Władza w Kościele ma być pojmowana i sprawowana w całkowicie inny sposób. Pełniący władzę ziemską określani zostali greckim słowem *archontes*, a sprawowanie przez nich władzy wyraża czasownik *katakryrieuein*. Zwroty te mówią o władzy w sensie dominacji nad kimś i okazywaniu mocy swej władzy. Natomiast sprawujących władzę w Kościele określa rzeczownik *diakonos* („sługa”, „posłaniec”), a sposób jej wykonywania — czasownik *diakonein* („służyć”)⁵¹. Użyte zwroty pozwalają wnioskować, że sprawowanie władzy we wspólnocie Kościoła związane jest z oddaniem swych zdolności i sił, całego życia, w służbę dla innych. Jezus pokazuje, że bycie pierwszym we wspólnocie oznacza bycie do usług, tak jak niewolnik. Ewangelista określa tę rzeczywistość zwrotem *duleuein* („być niewolnikiem, wykonywać posługi dla kogoś”), który wyraża osobiste posłuszeństwo i wierne spełnianie poleceń Boga i Jego reprezentantów⁵².

W analizowanej perykopie Jezus podaje siebie jako wzór postawy służebnej. Jego mesjańskie posłannictwo polegać ma na służbie (*diakonesai*) i na oddaniu „swojego życia na okup za wielu” (20,28). Jezus umrze za wszystkich ludzi i wszyscy będą mogli korzystać z Jego ofiary, która jest znakiem posłuszeństwa Ojcu Niebies-

⁴⁹ Por. J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, s. 185; J. PIERRON, P. GRELOT, *Posłannictwo*, w: X. LEON-DUFUR (red.), *Słownik teologii biblijnej*, Poznań 1994, s. 723.

⁵⁰ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, s. 120.

⁵¹ Por. J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, s. 282.

⁵² Por. *tamże*.

kiemu. Wielkość ucznia Jezusa nie polega na dominacji politycznej, ani na posiadaniu dostojenstwa czy godności przywódcy religijnego. Wynika ona z oddania swego życia na ofiarę i służbę Bogu oraz bliźniemu. Służba ta pozwala pokazać, że przy całkowitym oddaniu się potrzebom wspólnoty uzyskuje się prawdziwą wielkość ucznia Jezusa. Posłannictwo służby polega na praktykowaniu miłości Boga poprzez miłość drugiego człowieka, której Jezus uczył w Kazaniu na Górze (Mt 5–7) i w nauce o sądzie Bożym (Mt 25,31–46)⁵³.

Sobór Watykański II nauczając o obowiązku kierowania poszczególnymi Kościołami i przyjęcia na siebie zwykłej, codziennej troski o owczarnię Jezusa Chrystusa, wskazuje, że biskup „powinien mieć przed oczyma przykład Dobrego Pasterza, który nie przyszedł służyć, aby Mu służono, lecz aby służyć (por. Mt 20,28; Mk 10,45) i dać swoje życie za owce (por. J 10,11)”⁵⁴. Obraz Jezusa Chrystusa, który przyszedł, aby służyć, jest najdoskonalszym wzorem biskupa. Jezus uwidacznia to najbardziej w geście umycia nóg swym uczniom, który opisany został przez św. Jana (por. J 13,1–15). Kościół w tym obrazie Jezusa przyjmującego postać sługi (por. Flp 2,7) widzi istotę powołania biskupa w Kościele. Jan Paweł II zauważa, że

sens posługi i bycia powołanych na wzór Dwunastu do wejścia w głębszą zażyłość z Jezusem, polega na całkowitej i bezwarunkowej dyspozycyjności względem innych, zarówno należących już do owczarni, jak i tych, którzy nie są jeszcze jej częścią (por. J 10,16), poprzez dar z własnego życia⁵⁵.

Sam obrzęd święceń biskupich w propozycji homilii zwraca uwagę na charakter służby w wypełnianiu władzy biskupa we wspólnocie Kościoła:

Biskupstwo oznacza obowiązek, a nie zaszczyt, a biskup ma raczej pomagać niż panować. Albowiem z nakazu Chrystusa ten, który jest większy, ma być jak mniejszy, a położony jak sługa⁵⁶.

3.4. „Dobry pasterz daje życie swoje za owce” — J 10,11–16

Fragment ten jest częścią perykopy o Dobrym Pasterzu (J 10,1–21). Mówi o Chrystusie jako tytułowemu Dobrym Pasterzu, w przeciwieństwie do poprzedzającego fragmentu tej samej perykopy, gdzie Chrystus jest przedstawiany jako brama do owczarni. W społeczności Izraela, która była tradycyjnie pasterska, temat pasterza i trzody był bardzo aktualny. Stary Testament przywołuje ten temat dla opisanie relacji Boga do wybranego ludu (por. Ps 23; 74; Jr 23; 31; Ez 34; Za 13). Także w Nowym Testamencie temat owiec i pasterza zajmuje ważne miejsce (por. Mt 10,6; 15,24; 18,12–14; Mk 6,34; Łk 15,4–6). Wśród nich właśnie wyróżnia się tekst J 10 ze swą chrystologiczną interpretacją: Jezus–Pasterz gromadzi wokół siebie nowy

⁵³ Por. *tamże*, s. 282–283.

⁵⁴ KK 27; por. APG 42.

⁵⁵ APG 42.

⁵⁶ OŚBPD 39.

lud i strzeże go przed fałszywymi przewodnikami. Tylko jedność z Chrystusem–Pasterzem i miłość do powierzonych owiec są cechami prawdziwych kierowników duchowych tego ludu. Cechy te wraz z gotowością do ofiar i poświęcenia się za trzodę budują atmosferę zaufania między pasterzami a trzodą Bożą⁵⁷. Znajomość pasterza i trzody daleka jest od poznania czysto intelektualnego. Raczej zakłada ona znajomość człowieka przez Boga (por. Jr 1,5; J 15,15) i konsekwentnie przez Jezusa, który przytacza jako przykład swe wzajemne poznanie (*ginoskein*) z Ojcem (w. 15). W pewnym sensie poznanie Jezusa z Ojcem jest typem zjednoczenia między Jezusem a Jego trzodą. Jednocześnie jest to także motyw Jego miłości do swoich owiec i całej trzody do swego Pasterza. Wszystko to zakłada głębokie zjednoczenia pasterza i owczarni⁵⁸. Dobroć i wielkość pasterza polega na tym, że daje życie za swoje owce.

Do zadań pasterza należało zapobieganie rozpraszaniu się owiec, a także obrona przed drapieżnikami i złodziejami (por. Rdz 31,39; 1 Sm 17,34-36; Iz 31,4; Am 3,12). W razie niebezpieczeństwa pasterz bronił trzody z narażeniem własnego życia. Dlatego na tym tle staje się bardzo czytelne porównanie między prawdziwym pasterzem, właścicielem trzody, a najemnikiem, który tylko pracuje wśród owiec i one wcale go nie obchodzą. Najprawdopodobniej obraz najemnika, który nie pozostaje w żadnym bardziej wewnętrznym stosunku do powierzonych mu owiec, wyraża krytykę przywódców religijnych Izraela, którzy bardziej troszczyli się o własne stanowiska niż o dobro ludu (por. J 11,48)⁵⁹.

Owce, które prowadzi Jezus, nie pochodzą tylko ze starotestamentowej owczarni Bożej. Ojciec powierza mu również wiernych spośród pogan, których poprzez głoszenie słowa Bożego (por. J 11,52; 17,20) zjednoczą Jego uczniowie w jedną społeczność chrześcijańską. Czynnikiem, który zjednoczy tę społeczność, będzie zbawcza śmierć Jezusa–Pasterza (por. J 11,51)⁶⁰.

Obraz Jezusa–Dobrego Pasterza stał się wzorem dla wszystkich pełniących posługę przewodzenia wspólnocie chrześcijańskiej. Kościół od początku swego istnienia widział w przykładzie Pasterza „wizerunek szczególny, do którego należy wciąż nawiązywać”⁶¹. Jan Paweł II mówi, że

⁵⁷ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, s. 497; C. LESQUIVIT, X. LEON-DUFOUR, *Pasterz i trzoda*, w: X. LEON-DUFOUR (red.), *Słownik teologii biblijnej*, s. 651–654.

⁵⁸ Por. L. STACHOWIAK, *Ewangelia według św. Jana. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Poznań – Warszawa 1975, s. 264; K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, s. 499.

⁵⁹ Por. L. STACHOWIAK, *Ewangelia według św. Jana*, s. 264.

⁶⁰ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, s. 499.

⁶¹ APG 1.

ideałem biskupa, na którym Kościół nadal opiera swoje nadzieje, jest pasterz, który upodabniając się do Chrystusa przez świętość życia, wielkodusznie oddaje swoje siły powierzonemu sobie Kościołowi, a zarazem nosi w sercu troskę o wszystkie Kościoły, rozproszone po całej ziemi (por. 2 Kor 11,28)⁶².

Jest to nawiązanie do nauczania Soboru Watykańskiego II, który głosi:

Pasterze trzody Chrystusa powinni przede wszystkim na wzór Najwyższego i Wiekuistego Kapłana, Pasterza i Biskupa naszych dusz, pobożnie i ochotczo, z pokorą i męstwem pełnić swoją służbę (...), aby modląc się, składając ofiarę i głosząc naukę, wypełniali doskonałą misję miłości pasterskiej przez każdą formę troski i służby (...) biskupiej i aby nie lękali się oddać swego życia za owce (...)⁶³.

3.5. „Paś baranki moje, paś owce moje” — J 21,15-17

Fragment ten pochodzi z opowiadania o ukazaniu się zmartwychwstałego Jezusa uczniom nad jeziorem Genezaret (J 21,1-23). Trzykrotne pytanie Jezusa o miłość nawiązuje niewątpliwie do trzykrotnego zaparcia się Go przez Piotra (J 18,15-27; por. 13,38)⁶⁴. Miłość jest jedyną w swoim rodzaju cechą postawy chrześcijańskiej, która uzdalnia do kierowania innymi. Piotr, aby mógł kierować całą społecznością Chrystusa, musi posiadać tą miłość w znacznie większym stopniu niż pozostali. Jest ona wynikiem nie tylko jego dobrowolnej decyzji, ale przede wszystkim dziełem wolnej decyzji Boga, popartej specjalną łaską. Powierzenie Piotrowi trzody Chrystusowej nie jest skutkiem jego osobistych zasług, ale wolnego wyboru Bożego, który był już wcześniej zapowiedziany (por. Mt 16,18)⁶⁵. Odpowiedź Piotra na postawione pytanie nie przypomina w niczym jego poprzednich spontanicznych reakcji (por. 13,38; 18,10-11), jest nacechowana pokorą i świadomością swej niegodności. Wyznanie Piotra uzewnętrzni się w jego apostołskiej pracy nad trzodą, której właściwym pasterzem pozostaje nadal Chrystus (por. Hbr 13,20). Jezus powierza pieczę nad swoją trzodą Piotrowi, używając terminów „baranki” i „owce”. Oznaczają one głęboką relację miłości Zbawiciela do swej owczarni (por. J 10). W odniesieniu do osoby Piotra nakaz troski o trzodę Chrystusa wyraża nadanie prymatu Piotrowi w Kościele, czyli godność zwierzchnika nowego Ludu Bożego i reprezentanta samego Jezusa, który jest najwyższym Pasterzem Bożej owczarni⁶⁶.

Kościół w prymacie piotrowym zawsze widział źródło jedności i trwałości dla całej wspólnoty. Biskupi stojący na czele swych Kościołów lokalnych są zjednoczeni w jedno kolegium biskupie, którego zwornikiem jest następca św. Piotra, Biskup Rzymski, czyli papież. Sobór Watykański II naucza, że każdy biskup wcho-

⁶² *Tamże*.

⁶³ KK 41.

⁶⁴ Por. L. STACHOWIAK, *Ewangelia według św. Jana*, s. 397.

⁶⁵ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. I, s. 590.

⁶⁶ Por. L. STACHOWIAK, *Ewangelia według św. Jana*, s. 398.

dzi w pełnię swej pasterskiej posługi w momencie święceń biskupich i za pośrednictwem hierarchicznej komunii z Głową Kolegium i jego członkami⁶⁷. Zaznacza także, że poszczególni biskupi „dobrze kierując własnym Kościołem jako częścią Kościoła powszechnego, skutecznie przyczyniają się do dobra całego Mistycznego Ciała”⁶⁸, jakim jest Kościół prowadzony pod przewodnictwem następcy św. Piotra. Kontynuując tę myśl, Jan Paweł II zauważa, że w ten sposób każdy biskup związany jest równocześnie ze swoim Kościołem partykularnym i z Kościołem powszechnym:

Biskup bowiem, który jest widoczną zasadą i fundamentem jedności we własnym Kościele partykularnym, stanowi również widoczną więź komunii kościelnej pomiędzy swoim Kościołem partykularnym a Kościołem powszechnym⁶⁹.

* * *

Poddane analizie wybrane czytania liturgii słowa na święcenia biskupie w sposób jasny ukazują rolę biskupa jako pasterza i charakter tej posługi. W świetle słowa objawionego biskup – pasterz to przede wszystkim głosiciel Dobrej Nowiny oraz ten, który stojąc na czele powierzonego sobie ludu, strzeże go i nim kieruje. Jest sługą gotowym oddać swe życie w obronie Ludu Bożego. Cała pasterska posługa biskupa ma się dokonywać na wzór Jezusa Chrystusa, który sam siebie nazwał „Dobrym Pasterzem” (J 10,11) i swoje posłannictwo przekazał Apostołom, a oni swym następcom, czyli biskupom.

STRESZCZENIE

Pismo Święte, zawierające objawioną przez Boga prawdę, ma fundamentalne znaczenie w refleksji teologicznej nad rolą biskupa w Kościele. Wybrane fragmenty skrypturystyczne odczytywane w liturgii nie tylko stanowią przywołanie Bożego słowa, ale mają również za zadanie wyjaśniać znaczenie celebracji i związanej z nią rzeczywistości. Stąd wydaje się słusznym oparcie analizy podjętej w niniejszym opracowaniu właśnie na czytaniach zaczerpniętych z obrzędu święceń biskupich. Ze względu na ich dużą ilość analizie poddano tylko niektóre z nich (dwa czytania ze Starego Testamentu i osiem z Nowego Testamentu), tj. te, które najlepiej odpowiadały postawionemu w artykule tematowi. Przeprowadzona analiza, opierając się na słowie Bożym, ukazuje rolę biskupa jako pasterza oraz wskazuje na znaczenie pełnionej przez niego posługi. Jako pasterz biskup jest przede wszystkim głosicielem Dobrej Nowiny oraz przewodnikiem i strażnikiem powierzonych mu wiernych. Ma być sługą gotowym oddać życie w obronie Ludu Bożego, zaś całą jego posługą musi wzorować się na przykładzie Jezusa Chrystusa – Dobrego Pasterza (por. J 10,11).

Słowa kluczowe: biskup, pasterz, liturgia słowa, święcenia biskupie

⁶⁷ Por. KK 22; APG 8.

⁶⁸ KK 23.

⁶⁹ APG 55.

**The Bishop as Shepherd
in the Liturgy of the Word in the Rite of Ordination of Bishops**

Summary

The Bible has a fundamental place in the theological reflection on the bishop's role in the Church. Selected biblical readings read during liturgy, are not only the word of God, but also clarify meaning of the celebration and of the reality manifested during different liturgical actions of the Church. For this reason, while reflecting on the pastoral mission of the bishop, it is worthwhile to analyze the readings of the liturgy of the word selected for the rite of ordination of bishops. In this study, due to the large number of proposed readings, only some examples have been analyzed (two taken from the OT, and eight from the NT). The analysis, in the light of word of God, shows both the bishop's role as pastor and the meaning of his ministry. As pastor the bishop is primarily a proclaimer of the Good News and protector of the faithful entrusted to him. His entire pastoral service must follow the example of the true Good Shepherd — Jesus Christ (cf. J 10,11).

Key words: bishop, pastor, liturgy of the word, ordination of bishops

MARCIN PAPUZIŃSKI, mgr lic.; prezbiter diecezji kaliskiej; doktorant na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego; wicekanclerz Kurii Diecezjalnej i sekretarz Biskupa Kaliskiego; E-mail: papuzinskim@gmail.com.